

Rolul Uniunii Europene în stimularea exportului din Republica Moldova

Estimări empirice

Autor: Alexandru Fala

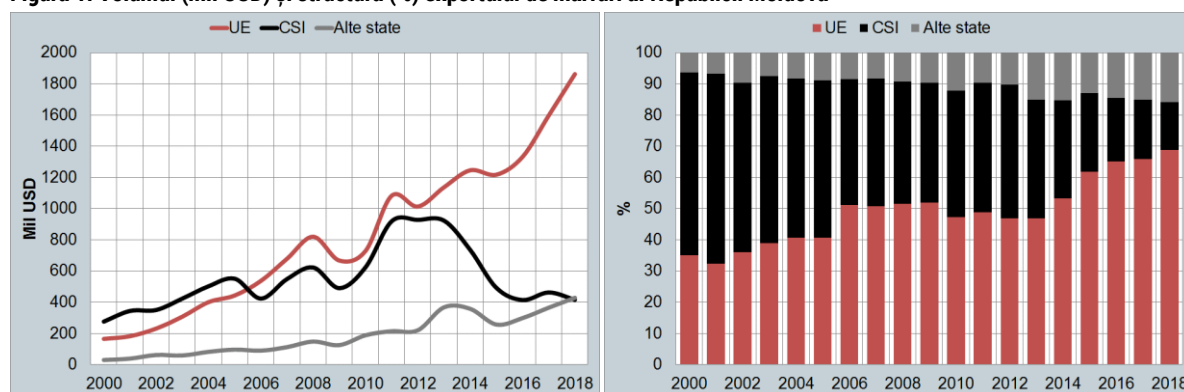
Martie, 2019

Scopul acestei analize este de a înțelege, în baza estimărilor econometrice, factorii determinanți ai performanței exporturilor Republicii Moldova. În special, am încercat să estimăm contribuția economiei UE la creșterea exporturilor totale. În așa mod, constatăm faptul că succesul tranziției economiei moldovenești spre un model de creștere bazat pe exporturi depinde, în mod esențial, de nivelul de integrare pe piața UE. Aceasta reiterează importanța accelerării implementării prevederilor Acordului de Asociere cu UE.

Uniunea Europeană reprezintă principalul partener economic al Republicii Moldova. Mai bine de un deceniu cea mai mare parte a exporturilor moldovenești este orientată spre piața UE. Astfel, dinamica economică din UE a devenit un factor fundamental ce influențează evoluția exportului de mărfuri și servicii din Moldova. De asemenea, livrările de produse spre UE a constituit un stabilizator pentru exporturile moldovenești și a contribuit la neutralizarea șocurilor negative provenite de pe alte piețe.

Uniunea Europeană este principala destinație pentru mărfurile și serviciile moldovenești, iar exportul de mărfuri spre această piață a fost, practic, în continuă expansiune. Între 2000 și 2018, valoarea exporturilor a crescut de la 165,3 mil USD de la 1,86 mild USD. Din 2006 piața europeană reprezintă principala destinație pentru produsele din Republica Moldova (Figura 1). În perioada 2006-2014 ponderea Uniunii Europene (UE) în exportul de mărfuri a variat în jurul nivelului de 50%. După crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE, cota exportului spre UE este în creștere și s-a majorat de la 61,9% în 2015 la 68,8% în 2018. Exportul spre CSI a fost afectat negativ de măsurile prohibitive impuse de Federația Rusă în 2006 și 2013 (interdicțiile pentru exportul de vinuri), și, apoi, în 2014 (introducerea tarifelor vamale și interzicerea exportului fructelor și produselor din carne), precum și de recesiunea economică din Ucraina (dintre anii 2013-2015) și Belarus (în 2015 și 2016). După embargoul din 2006 livrările pe piața CSI s-au relansat și în 2012 au atins nivelul maxim de 928,1 mil USD. Însă, din 2013, asistăm, la o reducere continuă a exportului spre această regiune (în 2018 furnizările de mărfuri constituiau doar 44,8% din valoarea anului 2012). În general, exporturile spre alte țări, au o tendință ascendentă. Totuși, în 2015 s-a atestat o descreștere foarte mare, după care livrările de bunuri spre alte state au revenit la tendința de creștere. În rezultatul acestor evoluții ponderea exporturilor spre CSI s-a diminuat constant, iar cota livrărilor spre alte țări s-a majorat. Astfel, în 2018 din totalul exportului de bunuri, livrările spre CSI au reprezentat 15,4%, iar cota altor țări a fost de 15,8%.

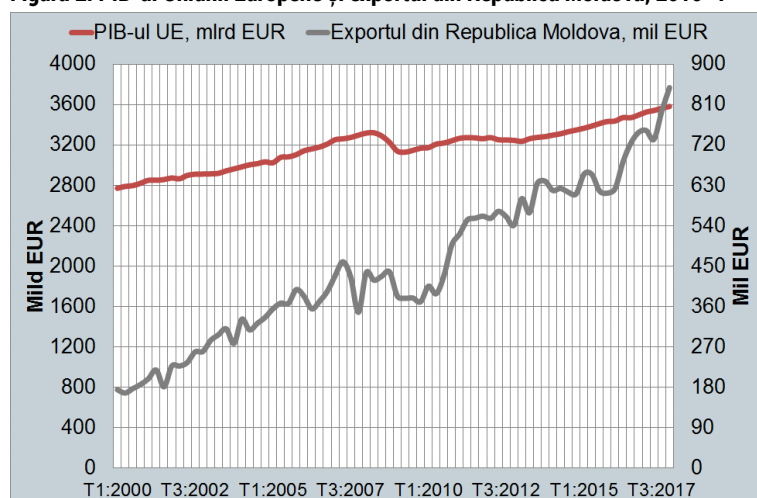
Figura 1. Volumul (mil USD) și structura (%) exportului de mărfuri al Republicii Moldova

Sursa: BNS

Există o strânsă corelare între evoluția economică din UE și dinamica exportului de bunuri și servicii din Republica Moldova. Coeficientul de corelație dintre valorile Produsului Intern Brut (PIB) al UE și exportului moldovenesc este de 94% (Figura 2). Această constatare relevă faptul că exportul Moldovenesc este puternic influențat de evoluțiile economice din spațiul UE.

Figura 2. PIB-ul Uniunii Europene și exportul din Republica Moldova, 2010=1

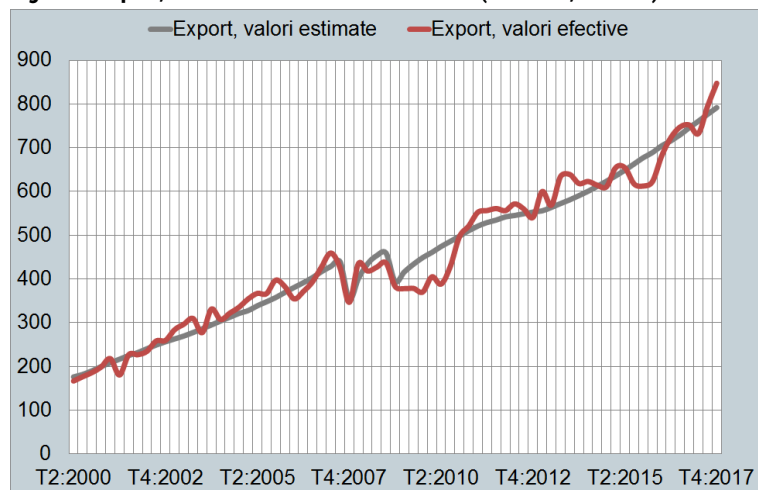
Sursa: EUROSTAT, BNS, calculele autorului

Rularea unei regresii econometrice a confirmat existența unei puternice conexiuni statistice dintre economia UE și exportul din Republica Moldova. În regresie au fost incluse observări privind dinamica PIB-ului cumulativ a celor 28 state membre UE (*PIB_{UE}*) și dinamica exportului total de bunuri și servicii din Republica Moldova (*Export*) ce cuprinde perioada T1:2000-T4:2017. Variabilele au fost exprimate în prețurile constante ale anului 2010, au fost convertite în EUR, la cursul din 2010 și apoi au fost logaritmizate (*ln*). În baza regresiei s-a constatat că creșterea PIB-ului UE cu 1% determină majorarea exporturilor de bunuri și servicii moldovenești cu circa 0,87%. De asemenea, dinamica exportului are o consistentă componentă inerțială. Astfel, creșterea actuală a exportului cu 0,58% este influențată de majorarea cu 1% din trimestrul precedent (*t-1*). Pe lângă acești factori în evoluția exportului se atestă o tendință ascendentă pronunțată, fapt ce implică includerea trendului în regresie. De asemenea în model au fost incluse variabilele dummy (*dum*), care au scopul de a „neutraliza” fluctuațiile semnificative. Astfel de variabile au fost introduse pentru T4:2007 (recesiunea sectorului agricol a determinat reducerea exportului) și T1:2009 (scăderea a fost cauzată de criza economică globală). Modelul în baza căruia poate fi estimat exportul de mărfuri și bunuri din Republica Moldova are următoarea formă:

$$\ln \text{Export}_t = -17,35 + 0,87 \ln \text{PIB_UE}_t + 0,58 \ln \text{Export}_{t-1} + 0,06 \text{Trend}^{0,5} + 0,24 \text{dumT4:2007} + 0,14 \text{dumT1:2009}$$

Criteriile statistice aferente regresiei denotă robustețea modelului de estimare a exportului. Testele *t-statistic* aferente variabilelor incluse în model sunt sub nivelul de confidență de 5% și au o bună capacitate explicativă. Valoarea testului R^2 este foarte înaltă (circa 0,98), fapt ce indică că regresia reflectă realitatea. Totuși, acest rezultat ridică anumite semne de întrebare privind acuratețea modelului. În acest context, a fost efectuat testul **Ramsey RESET** (din engl. Regression Specification Error Test) care permite să detectăm omisiunea variabilelor din model, setarea unei forme nefuncționale a regresiei sau/și prezența corelației dintre variabilele independente și eroare. Valorile testului arată absența problemelor menționate (Anexa 1). De asemenea, prin aplicarea testului White a fost respinsă ipoteza privind heterodasticitatea, iar utilizarea testului Breusch–Godfrey a eliminat presupunerile privind autocorelarea erorilor.

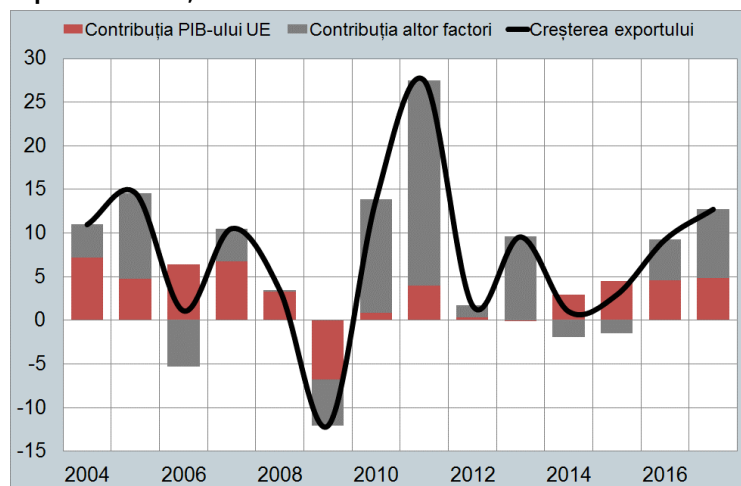
Figura 3. Export, valori estimate vs valori efective (mln MDL, 2010=1)

Sursa: calculele autorului

În baza estimărilor constatăm că avansarea PIB-ului UE a avut un rol crucial pentru majorarea exportului din Republica Moldova din ultimii ani. Între 2004 și 2017, exportul de bunuri și servicii a crescut anual în medie cu 7,65%, iar contribuția medie anuală a PIB-ului UE la majorare a constituit 3,11 p. p., ceea ce reprezintă o influență cu circa 41%. Totodată, dacă analizăm intervalul de timp dintre 2015 și 2017, atunci observăm o creștere a rolului UE (Figura 3). Între 2015-2017 ritmul mediu de majorare a exportului total a constituit 8,3%, iar contribuția medie din partea PIB-ului UE a fost de 4,63 p. p., ceea ce reprezintă 55,7% din creștere.

Figura 4. Contribuția PIB-ului Uniunii Europene la creșterea exportului din Republica Moldova, %

Sursa: EUROSTAT, BNS, calculele autorului

Cererea din partea UE a reprezentat un stabilizator pentru exportul moldovenesc, în contextul șocurilor negative din alte surse. În linii mari, contribuția UE la creșterea exportului a fost pozitivă. O abatere de la această tendință îl reprezintă anul 2009, când cererea din partea UE a contribuit negativ la majorarea exportului. Totuși, în 2009, pe fonul crizei economice, toate piețele au contribuit negativ la dinamica exportului. De asemenea, stagnarea economică din UE din 2012 și 2013 a cauzat o influență minoră asupra creșterii exportului. În alți ani impactul negativ al șocurilor de pe alte piețe a fost surclasat de contribuția pozitivă a UE. În acest sens trebuie de menționat anii 2006, 2013 și 2014, când în contextul măsurile restrictive impuse de Federația Rusă exportul moldovenesc a crescut datorită exporturilor pe piața UE.

În concluzie, succesul tranziției economiei moldovenești spre un model de creștere bazat pe exporturi depinde, în mod esențial, de nivelul de integrare pe piața UE. Peste jumătate din performanța exporturilor depinde de dinamica economică din UE, care, la rândul său, generează un șir de efecte indirecte: stimularea investițiilor, majorarea salariilor, creșterea ocupării. Această constatare reiterează importanța strategică a implementării plenare a prevederilor Acordului de Asociere cu UE, în vederea valorificării oportunităților Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE.

Anexa 1. Determinanții exportului de bunuri și servicii din Republica Moldova, rezultatele estimării

Variabile independente	
<i>Constanta</i>	-17,35254 (-1,509919) [0,1359]
<i>ln(PIB UE)</i>	0,868456 (2,103226) [0,0393]
<i>ln(Export din trimestrul precedent)</i>	0,580247 (6,485966) [0,0000]
<i>Trend^{0,5}</i>	0,056350 (2,838342) [0,0060]
<i>Variabilă dummy pentru T4:2007</i>	0,244138 (3,793527) [0,0003]
<i>Variabilă dummy pentru T1:2009</i>	0,141446 (2,249335) [0,0279]
<i>R²</i>	0,978631
<i>R² ajustat</i>	0,976987
<i>Testul Ramsey RESET (f-Statistic)</i>	0,336189 [0,7378]
<i>Testul White pentru heterodasticitate (f-Statistic)</i>	0,846492 [0,5769]
<i>Testul Breusch-Godfrey pentru autocorelarea erorilor cu o întârziere de 2 trimestre (f-Statistic)</i>	1,307701 [0,2777]
<i>Testul Breusch-Godfrey pentru autocorelarea erorilor cu o întârziere de 3 trimestre (f-Statistic)</i>	1,193409 [0,3197]
<i>Testul Breusch-Godfrey pentru autocorelarea erorilor cu o întârziere de 4 trimestre (f-Statistic)</i>	0,895150 [0,4725]

Sursa: calculele EG

Notă: în paranteze rotunde e indicată valoarea testului t-Statistică, iar în cele pătrate este prezentată probabilitatea asociată nivelului de încredere